

Παραπλήσιοι είναι και οι σκοποί που επιδιώκονται και από προγράμματα σπουδών, που σχεδιάζονται για πτυχιούχους Πανεπιστημίων και άλλων Ἀνωτέρων Ἰδρυμάτων που θέλουν να σταδιοδρομήσουν ὡς εκπαιδευτικοὶ στὰ σχολεῖα τῆς Α) βαθμίου καὶ Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, μετὴν ἐξαίρεσι τοῦ πρώτου σκοποῦ, φυσικά, ἀφοῦ ἡ ἐξειδίκευσι τοῦ σπουδαστοῦ ἔχει γίνει στὴ Σχολή, που φοίτησε ἤδη. Ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω σὲ μερικὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια ἄρχισαν νὰ λειτουργοῦν τμήματα διευτοῦ καὶ τριευτοῦ κύκλου σπουδῶν, γιὰ ἀποφοίτους σχολείων Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, που ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν καθηγηταὶ Τεχνικῶν, Μουσικῆς, Οἰκοκυρικῶν, Σωματικῆς Ἀγωγῆς κλπ. Τοῦτο ἐγένε γιὰ νὰ αὐξηθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν καθηγητῶν διαφόρων ειδικοτήτων γιὰ τὴν κάλυψι τῶν κενῶν καὶ τῶν θέσεων που δημιουργήθηκαν μετὴν ἐπέκτασι τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Σὲ μερικὰ τέλοσ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια ὀργανώνονται καὶ λειτουργοῦν ὄλο καὶ περισσότερα τμήματα γιὰ τὴν ἐκπαίδευσι Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, Ἀρχηγῶν Κέντρων Νεότητος κ.ἄ. ὑπαλλήλων κοινωνικῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπως γίνεται ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια π.χ. στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο).

Τὰ 4 μεγαλύτερα Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας ἀσχολοῦνται καὶ μετὴν ἐπιμόρφωσι τῶν εκπαιδευτικῶν που βρίσκονται στὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία — ἢ καὶ εκπαιδευτικῶν που εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία καὶ θέλουν νὰ ξαναεργασθοῦν ὡς εκπαιδευτικοὶ — σὲ εἰδικὰ προγράμματα που παρακολουθοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους εἴτε στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους εἴτε στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν. Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ κύκλοι μαθημάτων γιὰ εκπαιδευτικοὺς καὶ σπουδαστάσ ἀπὸ τίσ χώρεσ τῆς Κοινοπολιτείας, που ἐπιθυμοῦν νὰ διδάξουν στίσ Παιδαγωγικῆσ Ἀκαδημίεσ τῆς χώρασ των ἢ νὰ διδάξουν τὴν Ἀγγλικὴν ὡς δευτέρη γλῶσσα στὸν τόπο τους καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπότροφοι τῆς Κυβερνήσεωσ τῆς χώρασ των ἢ τῆς Βρεταννικῆσ Κυβερνήσεωσ.

Ἀπὸ ὅσα εἶπαμε φαίνεται καθαρά ὁ μέγασ ρόλοσ που ἔχουν νὰ ἐκτελέσουν τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ καταλάβωμε καλύτερα τὸ ἔργο τῶν Ἰδρυμάτων αὐτῶν ἄσ παρακολουθήσωμε ἀπὸ κοντὰ τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία μερικῶν ἀπὸ αὐτά. Ἴσως αὐτὸ μᾶσ βοηθήσῃ νὰ ἐγάλωμε καὶ μερικὰ συμπεράσματα χρήσιμα καὶ σὲ μᾶσ, που ἐργαζόμεστε στίσ Παιδαγωγικῆσ Ἀκαδημίεσ τῆς Πατρίδοσ μας καὶ σὲ κείνους που ἔχουν τὴν εὐθύνη τῆς ἀναδιοργανώσεωσ των γενικά. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ διάλεξα τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο) καὶ τοῦ Dundee (στὴν ὁμώνυμη πόλη).

Τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τοῦ Moray House καὶ τοῦ Dundee

Στὴ Σκωτία λειτουργοῦν σήμερα ἐννέα Παιδαγωγικὰ Κολλέγια ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ παρακάτω 4 δέχονται ἄρρες καὶ θήλεισ σπουδαστάσ:

- 1) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Aberdeen (στὴν πόλι τοῦ Aberdeen),
- 2) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee (στὴν πόλι τοῦ Dundee),
- 3) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Jordanhill (Γλασκώβη) καὶ
- 4) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο).

Τὰ ὑπόλοιπα 5 Παιδαγωγικὰ Κολλέγια εἶναι μικρότερα καὶ δέχονται μόνο θήλεισ, εἶναι δὲ τὰ ἐξῆσ:

- 1) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Craiglockhart (Ἐδιμβούργο),
- 2) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τῆς Notre Dame (Γλασκώβη),
- 3) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο Σωματικῆσ Ἀγωγῆσ (Aberdeen),
- 4) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Craigie (στὸ Ayr) καὶ
- 5) Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Caledar Park (στὸ Falkirk).

Ὅλα τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια μέχρι τοῦ 1959 ἔδιδαν διπλώματα σὲ διδασκά-

λισσες Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως ύστερα από δυό χρόνια έπιτυχοϋς σπουδής και τὰ έλεγαν Κολλέγια Έκπαιδύσεως Training Colleges. Από τοϋ 1960 όμως, πού ο κύκλος σπουδών για τὸ δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως έγινε τριετής μετωνομάστηκαν σὲ Παιδαγωγικά Κολλέγια (Colleges of Education). (1) Μερικά από τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια είναι αρκετά παλαιά. Τὰ Κολλέγια τοϋ Moray House και τοϋ Dundee πού θὰ εξετάσωμε, έλκουν τήν αρχή τους στην προσπάθεια τής Σκωτίας για τή μόρφωση τοϋ λαοϋ. Η σύγχρονη ιστορία τοϋ Moray House αρχίζει τὸ 1817 και τοϋ Κολλεγίου τοϋ Dundee τὸ 1895. Μέχρι τοϋ Ἀκαδημαϊκοϋ έτους 1959-60 παρείχαν διετή κύκλο μαθημάτων για τίς σπουδάστριες πού έπιθυμοϋσαν νὰ γίνουν δασκάλες και διάφορα προγράμματα σπουδών μικρότερης διάρκειας για πτυχιούχοϋς Παν)μίων κ.ά. Ίδρυμάτων, πού απέβλεπαν στην παιδαγωγική τους κατάρτιση. Λειτουργεί ακόμη εδώ και πολλά χρόνια και Σχολή Νηπιαγωγών, στην όποία γίνονται δεκτές πτυχιούχες δασκάλες για επί πλέον σπουδές ενός έτους, αν θέλουν νὰ διδάξουν για μερικά χρόνια σὲ Νηπιαγωγεία. Από τοϋ Ἀκαδημ. έτους 1950-61 ο κύκλος σπουδών για τίς δασκάλες τής Α) βαθμίου Έκπαιδύσεως έγινε, όπως είδαμε, τριετής.

Διοίκηση τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Μέχρι τοϋ 1959 τήν διοίκηση τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τοϋ Moray House και τοϋ Dundee είχαν στα χέρια τους τὰ Ἐπαρχιακά Συμβούλια. Με ειδικό Νόμο τοϋ 1958 τὰ Συμβούλια αὐτά αντικαταστάθηκαν από τὰ σημερινά Διοικητικά Συμβούλια, πού είναι πολυμελέστερα, αλλά περισσότερο αποδοτικά, λόγω τής συμμετοχής σὲ αὐτά πολλῶν και καλά ένημερωμένων εκπαιδευτικῶν. Τὸ Διοικητικό Συμβούλιο τοϋ Moray House π.χ. έχει πάνω από 30 μέλη, τὰ εξής: Ἐπτά εκπαιδευτικούς πού υπηρετοϋν στην ευρύτερη περιοχή πού εξυπηρετεῖ τὸ Κολλέγιο (και πού στην περίπτωση τοϋ Moray House καλύπτει 5-6 νομούς), τέσσερις αντιπροσώπους τής Συγκλήτου τοϋ Πανεπιστημίου — όπωσδήποτε τὸν καθηγητὴ τής Παιδαγωγικῆς και τὸν καθηγητὴ τής Ψυχολογίας —, δύο αντιπροσώπους τοϋ τοπικοϋ Ἐκπαιδευτικοϋ Συμβουλίου τής πόλεως τοϋ Ἐδιμβούργου, έναν εκπρόσωπο τής Ἐνώσεως Διευθυντῶν Έκπαιδύσεως τής περιοχῆς, τρεῖς εκπροσώπους τοϋ Ὑπουργείου Παιδείας για τή Σκωτία, τρεῖς εκπροσώπους τής Ἐκκλησίας τής Σκωτίας, έξι αντιπροσώπους τῶν Τοπικῶν Συμβουλίων Διοικήσεως κ.ά. Η θητεία τῶν μελῶν είναι τριετής, παρέχεται όμως τὸ δικαίωμα επανεκλογῆς ἢ ανανεώσεως τής θητείας των αναλόγως τής περιπτώσεως. Έννοείται ότι τοϋ Διοικητικοϋ Συμβουλίου μετέχει και μάλιστα με πολλά δικαιώματα και ο Διευθυντὴς τοϋ Κολλεγίου, και ο Διευθυντὴς ἢ οἱ Διευθυνταὶ τῶν ἄλλων Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τής πόλεως.

Τὸ Συμβούλιο αὐτὸ διοικεῖ τὸ Κολλέγιο και φροντίζει σὲ στενή πάντοτε συνεργασία με τὸν Διευθυντὴ και τὸ προσωπικὸ τοϋ Κολλεγίου για τήν εξασφάλιση τῶν ὄρων καλύτερης ὀργανώσεως και λειτουργίας, μέσα στα πλαίσια τῶν νόμων, πού όμως παρέχουν αρκετὴ έλευθερία δράσεως. Τὸ Διοικητικό Συμβούλιο, ύστερα πάντοτε από εἰσήγησι ειδικῶν Ἐπιτροπῶν (ὕπο-Συμβουλίων) από καθηγητὰς τοϋ Κολλεγίου, πού προβλέπονται από τήν ισχύουσα νομοθεσία, διορίζει και τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τοϋ Κολλεγίου, πού σύμφωνα με τὰ κρατοϋντα στην Σκωτία ανανεώνεται κάθε τετραετία κατά τὸ 1) 3 αὐτοϋ. Σκοπὸς τοϋ μέτρου τούτου είναι ἡ εἰσοδος

(1) Ὅλα τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια διοικοϋνται από Διοικητικά Συμβούλια, πού τὰ περισσότερα μέλη τους είναι εκπαιδευτικοί. Η κυρίως εϋθύνη τής διευθύνσεως των βαρύνει τὸν Διευθυντὴ τοϋ Κολλεγίου, και τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν, πού τὸ αποτελοϋν καθηγηταὶ τοϋ Κολλεγίου.

στο Κολλέγιο διαρκῶς νέου αἱματος, πού ἐπιτρέπει στό Ἴδρυμα νά βρῖσκειται σέ μιὰ διαρκή ἐπαφή μέ τήν ζωντανή ἐκπαιδευτική πραγματικότητα καί νά ἐπιλέγη τοὺς καλύτερους ἀπό τοὺς νέους ἐκπαιδευτικούς τῆς χώρας γιά νά προσφέρουν τὸ τάλαντό τους καί τήν πείρα τους στήν καλύτερη κατάρτισι τῶν σπουδαστῶν τοῦ Κολλεγίου καί τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν, πού προσέρχονται κατά μεγάλους ἀριθμούς πρὸς ἐπιμόρφωσι.

Ἐνάλογη εἶναι ἡ σύνθεσι καί οἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee πού καί αὐτὸ ἐξυπηρετεῖ ἀρκετὰ μεγάλη περιοχὴ.

Τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἀναγνωρισμένες προσωπικότητες καί ἀσχοῦν τεράστια ἐπιρροή μέσα στήν κοινωνία. Ἔχουν γιά τὸν λόγο αὐτὸ τὴν δυνατότητα νά ἐξευρίσκουν τοὺς οικονομικοὺς πόρους γιά τὴν ἐπέκτασι τῶν κτηριακῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Κολλεγίου καί τὸν ἐξοπλισμὸ του μέ τὰ πλέον συγχρονισμένα μέσα διδασκαλίας Χάρις στὰ Συμβούλια αὐτὰ καί τίς προσωπικότητες πού τὰ ἀπαρτίζουν τὸ ἔργο τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων ἔγινε εὐρύτερα γνωστὸ καί ἐκτιμήθηκε σέ τέτοιο σημεῖο, ὥστε σήμερὰ ὅλων ἡ προσοχὴ νά εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὰ Ἴδρύματα αὐτά, πού ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα κέντρα παιδαγωγικῆς μαρφώσεως (μαζὶ μέ τίς Πανεπιστημιακὲς Σχολές τῆς Παιδαγωγικῆς) καί ἐνδέχεται σύντομα νά ἐπεκταθοῦν καί σέ κέντρα παροχῆς γενικῆς καί ἐιδικῆς μαρφώσεως γιά ὄλους, ὅσοι προορίζονται νά διδάξουν σέ σχολεῖα τῆς Α) βαθμίου καί Β) βαθμίου (γενικῆς καί τεχνικῆς) Ἐκπαιδεύσεως. Μὲ δικαιολογημένη λοιπὸν περηφάνεια ὅσοι διδάσκουν στὰ Κολλέγια αὐτὰ δηλώνουν τὴν ιδιότητά τους καί τὴν ἴδια περηφάνεια νοιώθουν καί οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Κολλεγίων, καθὼς καί ὅσοι παίρνουν τὴν παιδαγωγικὴ τους μόρφωσι καί ἐπιμόρφωσι σέ αὐτά.

Τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τῶν Κολλεγίων (Board of studies)

Οἱ ἰσχύοντες κανονισμοὶ προβλέπουν τὴν σύστασι καί λειτουργία τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν. Πρόκειται γιά ἓνα Συμβούλιο πού ἀπὸ χρόνια λειτουργοῦσε στό Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House καί πού ἀποδείχθηκε ἀξιόλογο ὄργανο γιά τὴν ἀρτία ὀργάνωσι καί λειτουργία τοῦ Κολλεγίου καί πού ἀκριβῶς γιά τὸν λόγο αὐτὸ ἡ Πολιτεία τὸ καθιέρωσε ἐπίσημα, ἀπὸ τοῦ 1958, σέ ὅλα τὰ Παιδαγωγικά Κολέγια τῆς χώρας. Τὴν λειτουργία τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν ἐγκρίνει, σύμφωνα μέ τοὺς Κανονισμοὺς τοῦ 1958, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Κολλεγίου. Τὸ Συμβούλιο Σπουδαστῶν ἀπαρτίζουν μέλη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ μέ πρόεδρο τὸν Διευθυντὴ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου. Πρέπει νά σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ὁ Διευθυντὴς ἐνὸς Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου ἔχει ἀπεριόριστα σχεδὸν δικαιώματα καί γιά τὸν λόγο αὐτὸ πρέπει νά εἶναι ἄνθρωπος μέ προσωπικότητα καί εὐρύτερη πνευματικὴ ἀκτινοβολία. Κατὰ κανόνα ὅμως πάντοτε ὁ Διευθυντὴς συνεργάζεται στενῶτα μέ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καί τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν, καθὼς καί μέ τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν διαφόρων Τμημάτων (Departments) τοῦ Κολλεγίου καθηγητὰς, τῶν ὁποίων τίς γνώμες καί τίς εἰσηγήσεις λαμβάνει πάντοτε σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Οὐσιαστικὲς ἀρμοδιότητες ἔχουν τόσο ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου καί ὁ Βοηθὸς Διευθυντὴς, ὅσο καί οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν διαφόρων Τμημάτων Καθηγηταί.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν εἶναι ἡ μελέτη τῆς διδακτέας ὕλης τῶν διαφόρων Προγραμμάτων σπουδῶν, συστάσεις γιά τὴν βελτίωσι τῶν Προγραμμάτων αὐτῶν, ὑποδείξεις τρόπων ἀποδοτικῆς λειτουργίας καί διευθύνσεως τῶν Προγραμμάτων αὐτῶν, ἡ παρακολούθησι τῆς ἐφαρμογῆς ἐνιαίου καί σταθεροῦ τρόπου ἐκτιμήσεως τῆς ἀποδόσεως τῶν σπουδαστῶν στὰ μαθήματα καθὼς ἐπίσης καί τοῦ ἤθους των, ἡ ἐνθάρρυνσι καί προώθησι τῆς ἔρευνας τόσο στὸν παιδαγωγικόν,

δσο και στον επιστημονικό τομέα κ.ά. Ἀκόμη τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σχολιάζη τις Ἐκθέσεις τῶν διαφόρων Συμβουλευτικῶν σωμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἢ ἄλλων Ὑπουργείων — δταν σχετίζονται μὲ τὴν ἐκπαίδευση — νὰ παρέχη στὰ Συμβούλια αὐτὰ στοιχεῖα διευκολύνοντα τὸ ἔργο τους κλπ. Παράδειγμα λ.χ. ἔχομε τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψι πού ὁ λόρδος Robbins, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Robbins (Robbins Committee) πού συνεστήθη τὸ 1961 και μέλη τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ πραγματοποίησαν στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House γιὰ νὰ συζητήσουν προβλήματα σχετικά μὲ τὴν Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση στὴ Μεγάλῃ Βρετανία. Στὴν οὐσία δηλαδὴ τὰ Συμβούλια τῶν Σπουδῶν τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων ἀποτελοῦν ὄργανα, πού πολὺ τὰ ὑπολογίζει τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, προκειμένου νὰ ἐπιφέρῃ διάφορες μεταβολές στὰ Προγράμματα Σπουδῶν ἢ τὴν καθόλου ὀργάνωσι και λειτουργία τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων. Ἔτσι τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House γιὰ νὰ αναφέρωμε ἓνα ἀκόμη παράδειγμα, ἐξέτασε τις προτάσεις πού περιεῖχε ἓνα ὑπόμνημα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Σκωτίας γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσι τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν διδασκάλων γενικὰ και ἔκαμε ὠρισμένες ὑποδείξεις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο, πού μελετήθηκαν μὲ εὐμένεια ἀπὸ τις ἀρμόδιες Ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου και ἔγιναν στὸ μεγαλύτερο μέρος τους ἀποδεκτές. Δὲν πρέπει πάντως νὰ νομισθῇ ὅτι τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου μπορεῖ μόνο νὰ προβῇ σὲ οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις, γιατί δεσμεύεται ἀπὸ τοὺς σχετικούς κανονισμοὺς ἐκπαιδεύσεως λειτουργῶν Α) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως.

Και ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφερθῶ ἐνδεικτικὰ σὲ μερικές ἀπὸ τις δραστηριότητές του και στὸν ἐρευνητικὸ τομέα. Στὰ τελευταῖα χρόνια ὑπὸ τὴν προσωπικὴ καθοδήγησι και ἐπαγίεια τῶν καθηγητῶν τοῦ Κολλεγίου οἱ σπουδασταὶ πραγματοποίησαν ἀνασκαφές σὲ ἓνα προάστειο τοῦ Ἐδιμβούργου, τὸ Cramont. Τὸ Συμβούλιο ἀσχολήθηκε συστηματικὰ και μὲ τὴν ἐπισκόπησι τοῦ ὕλικου γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἀριθμητικῆς σύμφωνα μὲ τὴ μέθοδο Cuisenaire, καθὼς και μὲ τὴν μελέτη τῶν μέσων γιὰ τὴν ἀποδοτικώτερη διδασκαλία τῆς Ἀγγλικῆς (μητρικῆς) γλώσσας μὲ βάσι τὰ τελευταῖα δεδομένα τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης. Ἀρκετές ἐρευνες γίνονται και στὸν τομέα τῆς Ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ. Περισσότερα γιὰ τὴ δρᾶσι τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν θὰ λεχθοῦν στὰ κεφάλαια, ὅπου ἐξετάζεται ἡ ἐργασία τῶν διαφόρων Τμημάτων (Departments) τοῦ Κολλεγίου.

Τὸ προσωπικὸ τῶν παιδαγωγικῶν κολλεγίων

Στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια διδάσκουν πολλοὶ ἀξιόλογοι ἐκπαιδευτικοί. Ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ὕστερα ἀπὸ γόνιμη ἐργασία στὰ Κολλέγια συνεχίζουν τὴν ἐκπαιδευτικὴ τους σταδιοδρομία στὰ Πανεπιστήμια. Μερικοὶ διδάσκουν ταυτόχρονα στὸ Κολλέγιο και τὸ Πανεπιστήμιο, ἂν ὑπάρχη τέτοιο στὴν ἔδρα τοῦ Κολλεγίου. Ἡ ἐπιλογή τῶν καθηγητῶν γίνεται μὲ μεγάλη προσοχή ἀπὸ εἰδικὰ Συμβούλια, πού μελετοῦν τοὺς φακέλους τῶν ὑποψηφίων και κατόπιν τοὺς καλοῦν ἀπαραιτήτως σὲ ἀτομικὴ συνέντευξι γιὰ νὰ σχηματίσουν μιὰ ὄσο γίνεται πιὸ ἀντικειμενικὴ γνώμη γιὰ τὴν προσωπικότητα και τις ἱκανότητές τους. Συνολικὰ γίνονται 3 συνεντεύξεις, μιὰ μὲ τὸν καθηγητὴ τοῦ μαθήματος στὸ Τμήμα τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ ἐργασθῇ ὁ ὑποψήφιος, μιὰ μὲ τὸν Ὑποδιευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου και μιὰ τρίτη μὲ τὸν Διευθυντὴ. Ὁ προκρινόμενος προσλαμβάνεται μὲ τετραετὴ σύμβασι. Ὅσοι δείχνουν ἰδιαίτερες ἱκανότητες και ζῆλο στὴν ἐργασία τους εἶναι δυνατὸ νὰ παραμείνουν, ἂν τὸ θελήσουν, ἐπὶ μακρύτερο χρονικὸ διάστημα ἢ γιὰ πάντα στὸ Κολλέγιο. Στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τοῦ Moray House και τοῦ Dundee πού ἐπισκέφθηκα ὕστερα ἀπὸ 8 χρόνια γιὰ δευτέρῃ φορά, εἶδα μὲ χαρὰ μου μερικοὺς παλινοὺς καθηγητάς, ὅπως και ἀρκετοὺς νέους, γεμάτους ἐνθουσιασμὸ και ὄρεξι γιὰ δημιουργικὴ ἐργασία.

Όπως θα φανή και από τον πίνακα προσωπικού, που παραθέτω πιο κάτω, οι διδάσκοντες είναι άνθρωποι εξειδικευμένοι (Specialists) και διδάσκουν κατά κανόνα μονάχα ένα μάθημα — ή κλάδο μαθήματος. Κι' αυτό γίνεται για δυο κυρίως λόγους: α) για να είναι η διδασκαλία τους άψογη από άποψη περιεχομένου και μορφής (μεθόδου) και β) για να θεραπεύεται ουσιαστικά και με κάθε δυνατή επιμέλεια και η έπιστήμη, που ύπηρετούν. Οι διδάσκοντες δηλ. στα Κολλέγια δέν περιορίζονται στην μετάδοσι μόνο των γνώσεων και των πορισμάτων άλλων έπιστημόνων, αλλά προχωρούν και οι ίδιοι στην έρευνα — έστω και περιορισμένη εξ αίτίας της καθημερινής διδακτικής των εργασίας — έχοντας την συμπαράστασι των άλλων συναδέλφων τους και φυσικά και του Συμβουλίου Σπουδών του Κολλεγίου των. Περικτό να τονίσω, ότι όλοι τους είναι πτυχιούχοι Πανεπιστημίων ή αντίστοιχων Άνωτέρων και Άνωτάτων Σχολών στον κλάδο της ειδικότητός των. Οι περισσότεροι μάλιστα έχουν περισσότερα από ένα πτυχία, αρκετοί δέ και διδακτορικό πτυχίο.

Άναφορικά με τη βαθμολογική εξέλιξι του διδακτικού προσωπικού τονίζομε ότι μέχρι του Άκαδημαϊκού έτους 1962-63 ύπήρχαν έξι βαθμοί:

- 1) Τοϋ Διευθυντοϋ (Principal),
- 2) Τοϋ Υποδιευθυντοϋ (Vice-Principal),
- 3) Τοϋ Βοηθοϋ Διευθυντοϋ (Assistant Principal),
- 4) Τοϋ Διευθυντοϋ Καθηγητοϋ (Principal Lecturer),
- 5) Τοϋ Πρωτοβαθμίου Καθηγητοϋ (Lecturer), για να χρησιμοποιήσω τον ανάλογο δικό μας όρο και
- 6) Τοϋ άπλοϋ Καθηγητοϋ (Tutor).

Άπό τοϋ Άκαδ. έτους 1963-64 δημιουργήθηκε και ένας ενδιάμεσος βαθμός μεταξύ τοϋ 4ου και τοϋ 5ου, ο βαθμός τοϋ Βοηθοϋ Καθηγητοϋ όπως θα λέγαμε (Senior Lecturer), για να δίνονται εύκαιρίες βαθμολογικής εξέλιξεως σε όσους ύπηρετούν στα Κολλέγια, ύστερα από την αύξησι τοϋ προσωπικοϋ, που έπεβλήθηκε από την προσθήκη τοϋ 3ου έτους σπουδών στα Παιδαγωγικά Κολλέγια, από την επέκτασι των Προγραμμάτων σπουδών και την αξιέπαινη προσπάθεια τοϋ περιορισμοϋ της διδασκαλίας σε μικρές ομάδες σπουδαστών αντί των πολυπληθών τάξεων, σε όση έκτασι είναι τοϋτο δυνατό.

Άξίζει ακόμη να σημειωθή ότι ο μισθός των διδασκάντων στα Παιδαγωγικά Κολλέγια είναι αισθητά μεγαλύτερος από τον μισθό που παίρνουν οι συνάδελφοί τους της Α) βαθμίου και Β) βαθμίου Έκπαιδεύσεως, που έχουν τα ίδια προσόντα και χρόνια ύπηρεσίας. Ο μισθός μάλιστα τοϋ Διευθυντοϋ τοϋ Παιδαγωγικοϋ Κολλεγίου είναι και κατά τι μεγαλύτερος και από τον μισθό τοϋ Καθηγητοϋ Πανεπιστημίου.

Η σύνθεσι τοϋ διδακτικοϋ προσωπικοϋ των Παιδαγωγικών Κολλεγίων τοϋ Moray House και τοϋ Dundee δίδεται στον ακόλουθο πίνακα κατά ειδικότητα και αριθμό διδασκόντων: (Άκαδ. έτ. 1965-66) :

	Moray House	Dundee
Διευθυντής Κολλεγίου	1	1
Υποδιευθυντής	1	1
Κοσμήτωρ Θηλέων	1	1
Βοηθός Διευθυντοϋ	1	—
Διευθυντής Καθηγητής επί των μεθόδων	1	1
Καθηγηταί Διδακτικής	17	10
Καθηγηταί Παιδαγωγικής - Ψυχολογίας	16	8

Καθηγηται Τεχνικῶν (διαφόρων ειδικοτήτων)	15	9
Καθηγηται Τεχνολογίας	2	4
Καθηγηται Σχολικῆς Ὑγιεινῆς	2	1
Καθηγηται Ὀρθοσκευτικῶν	5	2
Καθηγηται Ἱστορίας	5	3
Καθηγηται Γεωγραφίας	5	3
Καθηγηται Μαθηματικῶν	5	2
Καθηγηται Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ Γεωπονίας	7	6
Καθηγηται Οἰκονομικῶν μαθημάτων	1	1
Καθηγηται Κοινωνιολογίας	4	—
Καθηγηται Ἀγωγῆς τοῦ Λόγου (ὀρθοφωνίας, ἀπαγγελίας κλπ.)	6	2
Καθηγηται Γυμναστικῆς	7	3
Καθηγηται Μουσικῆς (Ἐμποργάνου — Ὁδικῆς)	4	5
Καθηγηται Ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας	9	4
Καθηγηται Ξένων Γλωσσῶν	9	1

Στὸ διδακτικὸ προσωπικὸ πρέπει νὰ ὑπολογισθοῦν ἀκόμη α) ὁ Διευθυντῆς τοῦ Πειραματικῆς — δηλ. τοῦ Προτύπου — Σχολείου τοῦ Κολλεγίου, β) ἡ Διευθύντρια τοῦ Προπαρασκευαστικοῦ Τμήματος — δηλαδή τῶν δύο πρώτων τάξεων — τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τοῦ Προτύπου καὶ γ) ἡ Διευθύντρια τοῦ Προτύπου Νηπιαγωγείου τοῦ Κολλεγίου, γιατί καὶ οἱ τρεῖς τοὺς διδάσκουν στὸ Κολλέγιο μαθήματα τῆς ειδικότητός τῶν, δηλ. μεθόδους διδασκαλίας καὶ Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τῶν ἀντιστοίχων ἡλικιῶν.

Ἀπὸ τοὺς παραπάνω καθηγητὰς 99 ἀποτελοῦν τὸ μόνιμο προσωπικὸ τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House, καὶ 70 τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee. Οἱ ἄλλοι εἶναι καθηγητὰς ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων (Τεχνικῶν Κολλεγίων, Σχολῶν Κοινωνικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Σπουδῶν κλπ.) ποὺ διδάσκουν καὶ στὸ Κολλέγιο μὲ ἐπιμίσθιο. Γιὰ ὠριανέστες ειδικότητες ἔχει προκηρυχθῆ διαγωνισμός, προβλέπεται δὲ ἡ πάρα πέρα αὐξηση τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐφέτος καὶ στὰ προσεχῆ ἔτη. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ στὴν Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἀποβλέπει στὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν τακτικὴ ἐνημέρωσι καὶ συνεχῆ ἐπιμόρφωσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ἄλλοι λόγοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἀναφέραμε πρὶν ἄνω, δηλ. ἡ αὐξηση τῶν ἐτῶν σπουδῶν ἀπὸ δύο σὲ τρία καὶ ἡ προσπάθεια νὰ ἀλλάξη ὅσο γίνεται τὸ σύστημα διδασκαλίας σὲ ὄφελος τῆς διαλογικῆς μορφῆς διδασκαλίας καὶ τῆς φροντιστηριακῆς ἐργασίας. Γιὰ νὰ γίνῃ πρὶν κατανοητὸ ὅτι λέγω ἀναφέρω ὅτι στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee π.χ., ποὺ ἡ Α' τάξη ἔχει 200 σπουδάστριες ἡ κατανομή τους ἔχει γίνῃ σὲ 10 τμήματα (ὅπως φαίνεται καὶ στὸ Ὁρολόγιο Πρόγραμμα ποὺ παραθέτω στὸ σχετικὸ κεφάλαιο παρακάτω); καὶ τὸ ἴδιο ἔχει γίνῃ μὲ τίς ἄλλες τάξεις. Σὲ πολλὰς μάλιστα περιπτώσεις ἡ ἐργασία τῶν διδασκόντων προχωρεῖ τόσο, ὥστε νὰ διατίθεται σημαντικὸς χρόνος καὶ γιὰ προσωπικὴ ἐπαφὴ τοῦ κάθε σπουδαστοῦ ἢ σπουδαστρίας μὲ ἓνα ἢ καὶ περισσότερους καθηγητὰς, ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τῶν ἐργασιῶν ποὺ καθὲ σπουδαστῆς ἔχει νὰ παρουσιάσῃ στὴν ομάδα του.

Τέλος στὸ προσωπικὸ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου πρέπει νὰ ὑπολογισθοῦν: α) ὁ Διευθυντῆς τῆς Βιβλιοθήκης μὲ τοὺς βοηθοὺς του, τοὺς βιβλιοθηκάρους καὶ τοὺς γραμματεῖς τῆς Βιβλιοθήκης, β) ὁ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Διοικήσεως μὲ τίς δακτυλογράφους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ γ) τὸ κατώτερον προσωπικὸ (καθαρίστριες, φύλακες, μάγειροι κλπ.) ποὺ ποικίλλουν σὲ ἀριθμὸ ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τοῦ Κολλεγίου καὶ τὸ πλῆθος τῶν παρεχομένων προγραμμάτων σπουδῶν.

Πρὶν κλείσω τὸ κεφάλαιο αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ ἐνδεικτικὰ καὶ σὲ μερικές ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν π.χ. οἱ διδάσκοντες καὶ διευθύνοντες

τὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House, γιὰ νὰ σηματοδώμε μιά πληρέστερη ἰδέα τῶν δραστηριοτήτων ἐνὸς Κολλεγίου ἀλλὰ καὶ τῆς ποιότητος τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ του. Τὶς πληροφορίες αὐτές, ποὺ μοῦ ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου, καὶ ἄλλοτε καθηγητὴς μου στὸ Πανεπιστήμιον Ἐδιμβούργου δόκτωρ Inglis, μπορεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ βρῆ καὶ στὸ εἰδικὸ ἔγγραφο ποὺ ἀναφέραμε στὰ πεπραγμένα τοῦ Κολλεγίου κατὰ τὴν τριετία 1961-64 (Second Triennial Report, σ. 14 κ.έ.). Περισσότερα ἀπὸ 25 μέλη τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κολλεγίου προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους σὰν εἰδικοί σὲ πολλοὺς ἐκπαιδευτικούς ὀργανισμούς:

Ὁ Διευθυντὴς π.χ. τοῦ Κολλεγίου πῆρε μέρος σὰν ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας στὸ Συνέδριον τῶν χωρῶν τῆς Κοινοπολιτείας ποὺ ἐγένετο στὸ νέο Δελχί τὸ 1962 ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν δασκάλων. Στὴν τριετία 1961-1964 ἐξακολούθησε νὰ εἶναι μέλος τοῦ Συμβουλίου Ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ «The British Journal of Educational Studies» καὶ τῶν Συμβουλίων Σχολικῶν Ραδιοφωνικῶν Ἐκπομπῶν γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Σκωτίας καὶ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ἦταν ἀκόμη μέλος σὲ πολλὰ ἄλλα Συμβούλια, ὅπως στὸ Συμβουλευτικὸ Σώμα τῆς Ἐκπαιδεύσεως γιὰ τὴ Σκωτία, στὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπηρεσιῶν Νεότητος τῆς Σκωτίας καὶ Πρόεδρος τοῦ Σκωτικοῦ Συνδέσμου γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν Ἡγητόρων. Χρησιμοποιήθηκε ἀκόμη ἀπὸ τὸ Βρεταννικὸ Συμβούλιον γιὰ μιὰ σειρά διαλέξεων στὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἰορδανίαν, τὸ Ἰράκ, τὸν Λίβανον καὶ τελείωσε τὴν ὑπηρεσίαν του αὐτὴ μὲ τὴν ἀνάληψιν διδασκαλίας γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα στὸ Τμῆμα Παιδαγωγικῆς τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βηρυττοῦ, τὸ 1964.

Ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου παρέχει τὶς ὑπηρεσίες του καὶ στὸ Συμβούλιον ποὺ διαχειρίζεται τὶς ἐπιχορηγήσεις τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ τὴν προμήθειαν τῶν τελειότερων ἐποπτικῶν (ὁπτικο-ἀκουστικῶν) μέσων διδασκαλίας καὶ ἐπισκέφθηκε διάφορα κέντρα στὴ Γερμανίαν, ὅπου τὰ μέσα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται εὐρύτατα. Βρίσκεται σὲ ἐπαφὴ καὶ μὲ ὅλα τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Σκωτίας, τόσο γιὰ νὰ ἐνημερώνεται πάνω στὴν ἐργασία τους μὲ τὰ ἐποπικὰ μέσα διδασκαλίας ποὺ χρησιμοποιοῦν καὶ γιὰ νὰ δίνῃ τὶς συμβουλές του κάθε ποῦ τοῦ ζητοῦνται σὰν ὁ πιὸ εἰδικὸς στὴν Σκωτίαν στὰ θέματα αὐτά.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διδάσκοντες ἔχουν ὀρισθῆ ἐπίσημα ἐξωτερικοὶ ἐξετασταὶ (External Examiners) σὲ ἄλλα Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας καὶ Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες (Training Colleges) τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καθηγητὰς ἔχουν ἀναλάβει ἐξω ἀπὸ τὸ Κολλέγιον ὑπηρεσίες στὸν κύκλον τῆς εἰδικότητός τους, τόσο στὸ ἐσωτερικὸ ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, ὅπως οἱ Διευθυνταὶ τῶν Τμημάτων (Departments Συγχρόνων Σπουδῶν, Ἀγγλικῆς, Μεθόδων (Διδακτικῆς), Ἱστορίας, Γυμναστικῆς, Τεχνικῶν μαθημάτων, Γεωγραφίας, Ψυχολογίας Φυσικῶν Ἐπιστημῶν κλπ. κλπ. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι τὸ προσωπικὸν τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House προσφέρει ἀφθονες καὶ οὐσιαστικὰς ὑπηρεσίες ἐκπαιδευτικῆς μορφῆς. Τελειῶνω ἀναφερόμενος στὸν Διευθυντὴν Καθηγητὴν τοῦ Τμήματος Ὀρθοσκευτικῆς Ἀγωγῆς, ποὺ ἦταν μέλος στὸ Παγκόσμιον Συνέδριον Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τοῦ Belfast τῆς Β. Ἰρλανδίας (1962), εἶναι μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βρεταννικοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιαστικῶν, μέλος τοῦ Εἰδικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου τῶν Σκωτικῶν Συμβουλίων γιὰ τὴν Ὀρθοσκευτικὴ Ἀγωγή καὶ ἔχει τὴν εὐθύνην τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς διδακτέας ὕλης τοῦ μαθήματος τῶν Ὀρθοσκευτικῶν στὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς Σκωτίας.

Διαδικασία εἰσαγωγῆς στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια

Γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς σὲ ἓνα ὁποιοδήποτε κύκλον σπουδῶν, ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀπόκτησιν ἐκπαιδευτικοῦ τίτλου (διπλώματος, πιστοποιητικοῦ κλπ.) πρέπει νὰ ὑπο-

βάλη σχετική αίτησι πρὸς τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου μέσα σὲ ὠρισμένη προθεσμία. Ἡ διεύθυνσι τοῦ Κολλεγίου ἔχει τὸ δικαίωμα περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσακτέων, ἂν ἕνας τέτοιος περιορισμὸς κριθῆ σκόπιμος.

Οἱ ὑποψήφιοι περνοῦν, ὅπως καὶ σὲ μᾶς, ἀπὸ ἰατρικὴ ἐξέτασι γιὰ νὰ διαπιστωθῆ ἡ ὑγεία, ἀρτιμέλεια καὶ σωματικὴ καταλληλότητά τους πού γίνεται ἀπὸ γιὰτρὸ ὀριζόμενον ἐπίσημα ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ προκειμένου γιὰ τὴ Σκωτία ἀπὸ τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιον τῆς Σκωτίας. Ὁ κατάλογος τῶν ἐξεταστῶν γιατρῶν παρέχεται στοὺς ὑποψηφίους μόλις ὑποβάλουν τὴν αἴτησί τους. Οἱ Σχολιάτροι ἐξετάζουν τοὺς ὑποψηφίους ἐντελῶς δωρεάν, ὡσὰκίς δὲν τοὺς γεννιέται κάποια ὑπόψια ὡς πρὸς τὴν ὑγεία τοῦ ὑποψηφίου τὸν παραπέμπουν σὲ ἀκτινολογικὴ ἐξέτασι, σὲ κρατικὸ γιὰτρὸ τῆς περιοχῆς. Σοβαρὰ ἐλαττώματα, στίς αἰσθήσεις ὀράσεως καὶ ἀκοῆς ἀποτελοῦν ἐμπόδιο στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ ὑποψηφίου στὸ Κολλέγιο. Κάθε ὑποψήφιος πρέπει νὰ φέρη καὶ πρόσφατη ἀκτινογραφία θώρακος μὲ ἐκθεσι τοῦ ἀκτινολόγου. Ἡ ἀκτινογραφία θώρακος εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ γιὰ τοὺς σπουδαστὰς καὶ ὑποβάλλεται στὴν ἀρχὴ κάθε Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους. Ὅταν οἱ ὑποψήφιοι ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὸ Κολλέγιο πρέπει νὰ ἔχουν καὶ εἰδικὴ ἐκθεσι τοῦ σχολιάτρου, ἂν θέλουν νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἐπίσημα ἱκανοὶ νὰ διδάξουν σὲ σχολεῖα.

Τὰ προσόντα γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ ἑνὸς ὑποψηφίου στὸ Κολλέγιο καθορίζονται ἀπὸ τοὺς ἰσχύοντες κανονισμοὺς. Ἔτσι ἡ ὑποψήφια π.χ. πού θέλει νὰ πάρη δίπλωμα δασκάλας πρέπει νὰ ἔχη:

1) Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον, ἀπὸ ἐκεῖνα πού δίδονται στοὺς τελειοφοίτους τῆς χώρας, ὅταν περάσουν τίς σχετικὰς ἐξετάσεις, ἢ ἀνάλογο πιστοποιητικὸ, πού νὰ φανερώη τὴν ἐπιτυχὴ ἀποπεράτωσι τῶν γυμνασιακῶν τῆς σπουδῶν. Τὸ σύστημα χορηγήσεως Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀπολυτηρίου στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ δὲν εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μὲ τὸ δικό μας! Ἐκεῖ ἡ ἐξέτασι γίνεται κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ὅσο οἱ μαθηταὶ φοιτοῦν στὰ Γυμνάσια, καὶ στὴ προτελευταία καὶ στὴν τελευταία τάξι, ἀνάλογα μὲ τὸ πὸς ἐπιδιώκει ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ συνεχίσῃ τίς ἀκαδημαϊκὰς τῆς σπουδῆς ὁ ὑποψήφιος. Ἔτσι βλέπομε π.χ. μερικοὺς πού δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ «ἄριστα» στὰ Μαθηματικὰ νὰ δίνουν ἐξετάσεις στὸ τέλος τῆς προτελευταίας γυμνασιακῆς τάξεως, ἐνῶ ὅσοι πηγαίνουν γιὰ ἄριστα στὸ τέλος τῶν γυμνασιακῶν τῶν σπουδῶν. Τὸ σχετικὸ πιστοποιητικὸ δίδεται γιὰ κάθε μάθημα χωριστὰ καὶ ὁ ὑποψήφιος ὑποβάλλει στὴ Σχολὴ τῆς προτιμήσεώς του τὰ πιστοποιητικὰ πού αὐτὴ ἀπαιτεῖ.

Στὴν περίπτωσι τῶν ὑποψηφίων πού θέλουν νὰ πάρουν Δίπλωμα δημοδιδασκαλίας τὰ ὑποβαλλόμενα πιστοποιητικὰ πρέπει νὰ φανερώουν:

α) Ἄριστα σὲ 4 μαθήματα ἢ

β) Ἄριστα σὲ 3 μαθήματα καὶ λίαν καλῶς ἢ καλῶς σὲ ἄλλα δύο, ἢ

γ) Ἄριστα σὲ 2 μαθήματα καὶ λίαν καλῶς ἢ καλῶς σὲ ἄλλα τρία, ὑπὸ τὸν

ὄρο ὅτι ἡ ὑποψήφια θὰ ἔχη ἄριστα στὸ μάθημα τῶν Ἀγγλικῶν (δηλ. στὴ μητρικὴ τῆς γλῶσσαι) καὶ καλῶς τουλάχιστον στὴν Ἀριθμητικὴ ἢ τὰ Μαθηματικὰ.

Στὴν πραγματικότητά δμως οἱ ὑποψήφιοι πού τελικὰ γίνονται δεκτὲς ἔχουν καλύτερη βαθμολογία, πού δὲν ὑπολείπεται, στίς περισσότερες τῶν περιπτώσεων τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὴν βαθμολογία ἐκείνων πού γίνονται δεκτοὶ στὰ Πανεπιστήμια. Κι' αὐτὸ γίνεται γιὰτὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων εἶναι αἰσθητὰ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν εἰσακτέων στὰ περισσότερα τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων τῆς χώρας.

Οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νὰ συμπληρῶνουν τὸ 17ο ἔτος τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους πού ὑποβάλλουν τὴν αἴτησι, διαφορετικὰ δὲν γίνονται δεκτὲς. Αὐτὸ ὅπως μοῦ εἶπαν γίνεται γιὰτὶ πιστεύουν ὅτι οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νὰ ἔχουν σχετικὴ ὠριμότητα, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ παρακολουθοῦν χωρὶς δυσκολία τὰ μαθήματα. Ἀνάλογες ἐπιδόσεις πρέπει νὰ ἔχουν καὶ οἱ ὑποψήφιοι πού ἔχουν κλείσει τὸ 23ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους. Ἰπάρχει πάντως κάποτε ἢ δυνατότητα γιὰ τίς ὑποψήφιοις ἄνω τοῦ 23ου ἔτους νὰ

γίνουν δεκτές και όταν έχουν «άριστα» σε ένα μόνο μάθημα, αλλά στην πράξι τούτο είναι πολύ σπάνιο.

Τὰ σχετικά πιστοποιητικά υποβάλλονται τὸ βραδύτερο ὡς τις 15 Σεπτεμβρίου. Ἄλλὰ τὰ προσόντα αὐτὰ δὲν ἀρκοῦν γιὰ τὴν εἰσαγωγή μᾶς ὑποψηφίας στὸ Κολλέγιο. Πρέπει αὐτὴ νὰ ἔχη καὶ τὸ ἥθος, ποὺ τὸ μελλοντικὸ τῆς ἔργο ἀπαιτεῖ. Τὸ ποῖόν τῆς ὑποψηφίας ἐνδιαφέρει πάρα πολὺ, ἐλέγχεται δὲ κατὰ ποικίλους τρόπους. Ἡ ὑποψηφία καλεῖται νὰ δώσει ἓνα εἶδος βιογραφικοῦ σημειώματος, ποὺ ὅμως δὲν ὑπολογίζεται καὶ πολὺ, γιατί εἶναι στοιχεῖο ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐνδιαφερομένη. Καλεῖται λοιπὸν νὰ ὑποδείξη καὶ μερικὰ πρόσωπα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ Διεύθυνσι τοῦ Κολλεγίου ζητεῖ πληροφορίες καὶ νὰ περάσῃ καὶ ἀπὸ συνέντευξι μὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Κολλεγίου. Στὴν συνέντευξι αὐτὴ δίδεται ἡ εὐκαιρία στὸν ἐξεταστὴ καθηγητὴ νὰ σχηματίσῃ μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν προσωπικότητα τῆς ἐξεταζομένης καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ μερικὲς ἀπὸ τις πληροφορίες ποὺ συγκέντρωσε γι' αὐτὴν ἀπὸ ἄλλες πηγὰς καὶ τὸ περιληπτικὸ σημείωμα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολείου ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποφοίτησε. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἡ ὑποψηφία γίνεται δεκτὴ σὲ συνέντευξι καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Διευθυντὴ, όταν ὁ ἐξεταστὴς καθηγητὴς τὸ κρίνῃ ἀναγκαῖο. Ἔτσι εἶναι δυνατὸ μιὰ ὑποψηφία μὲ ἀρίστην ἐπίδοσι νὰ μὴ γίνῃ δεκτὴ στὸ Κολλέγιο ἀν διαπιστωθῇ ὅτι στερεῖται ἥθους ἢ «δὲν κἀνῃ» γιὰ δασκάλια. Ἄλλὰ καὶ στὴν περίπτωσι ποὺ θὰ κριθῇ ἀρχικὰ ἱκανὴ εἶναι δυνατὸν νὰ τῆς ζητηθῇ νὰ ἐγκαταλείψῃ τις σπουδὲς τῆς καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φοιτήσεως στὸ Κολλέγιο γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο ἢ καὶ τοὺς δυὸ παραπάνω λόγους. Ὁ Διευθυντὴς ἔχει τὸ δικαίωμα τούτο, ὅπως ὅμως μοῦ εἶπαν ὁ δόκτωρ W. Inglis, Διευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House καὶ ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee κ. William Thom, σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν γίνεται κατάχρησι τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ καὶ οἱ ὑποψήφιες ποτὲ δὲν δυσανασχετοῦν όταν τοὺς ζητηθῇ νὰ διακόψουν τις σπουδὲς τους. Στὰ πρακτικὰ τοῦ Κολλεγίου τοῦ Dundee τοῦ περασμένου Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἀναγράφεται ὅτι 3 σπουδάστριες τοῦ Α' ἔτους καὶ 2 τοῦ Β' ἔτους διέκοψαν τις σπουδὲς τους ἐπειδὴ κρίθηκαν γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἀκατάλληλες γιὰ τὸ ἔργο τῆς ἐκπαιδευτικῆς λειτουργοῦ. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πόσο μεγάλη σημασία δίνουν οἱ Βρετανοὶ στὸ ποῖόν καὶ τὰ ἄλλα προσόντα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ θὰ ὑποβάλῃ τὴν αἴτησί του σὲ κάποιο Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο.

Ἑγγραφές - Δίδακτρα

Στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια, ὅπως καὶ στὰ Πανεπιστήμια οἱ σπουδασταὶ πληρώνουν τὴν ἐτήσια ἐγγραφή τους, ποὺ εἶναι 2 χάρτινες λίρες Ἀγγλίας καὶ 10 σελίνια καὶ ἐπὶ πλέον δίδακτρα ἀναλόγως τοῦ μήκους τῶν σπουδῶν τους. Τὰ δίδακτρα αὐτὰ ἀντιστοιχοῦν σὲ 20 λίρες τὴν τριμηνία. Ἔτσι ὅσοι παρακολουθοῦν προγράμματα 2 τριμηνίων πληρώνουν 40 λίρες δίδακτρα καὶ ὅσοι ὀλόκληρο διδακτικὸ ἔτος 60 λίρες. Μόνον οἱ σπουδασταὶ τοῦ Προγράμματος Κοινωνικῶν σπουδῶν πληρώνουν 70 λίρες τὸ χρόνο γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν ἠϋξημένων ἐξόδων σπουδῶν τους. Ὅπως ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ μόνον ἢ Α) βᾶθμιος καὶ Β) βᾶθμιος ἐκπαίδευσι παρέχονται ἐντελῶς δωρεάν. Στὴν Ἀνωτέρα Ἐκπαίδευσι ὅμως δίδονται ἀρκετὰς ὑποτροφίες ἄλλες «μερικὲς», ποὺ καλύπτουν τις ἐγγραφές, τὰ δίδακτρα καὶ τὴν ἀγορὰ βιβλίων καὶ ἄλλες «ὀλικές», ποὺ καλύπτουν ἐπὶ πλέον καὶ τὰ ἐξοδα διατροφῆς καὶ κατοικίας. Ἔτσι ἓνα μεγάλο ποσοστὸ τῶν σπουδαζόντων εἶναι σὰν νὰ μὴν πληρῶνῃ ἐγγραφές καὶ δίδακτρα. Ἄν προστεθῇ ἐδῶ ὅτι ἰσχύει καὶ ὁ θεσμὸς τῶν χρηματικῶν βραβείων γιὰ ὄσους ἀριστεύουν γίνεται ἀπιληπτὸ ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν ἐχόντων ἐξωτερικὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσι αὐξάνει ἀκόμη περισσότερο. Τέλος, ἀν ἀναφερθῇ ὅτι στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια λειτουργεῖ συσσίτιο, ποὺ παρέχει γεῦμα σὲ χαμηλές τιμές καὶ ὅτι σὲ πολλὰ Κολλέγια ὑπάρχουν καὶ οἰκοτροφεία

μέ χαμηλές τιμές γίνεται αντιληπτό ότι οι σπουδές στα Παιδαγωγικά Κολλέγια είναι σχετικά οικονομικές, ώστε άνετα να μπορή να σπουδάσει κάθε νέος ή νέος, που έχει την επιθυμία προς τούτο.

Τίτλοι σπουδών που χορηγούνται από τα Παιδαγωγικά Κολλέγια

Στα περισσότερα Παιδαγωγικά Κολλέγια εκτός από τις υποψήφιες διδασκάλισσες Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως γίνονται δεκτοί και πολλοί άλλοι υποψήφιοι, όπως είπαμε και στην αρχή, που επιθυμούν είτε κάποιο πιστοποιητικό είτε κάποιο άλλο επαγγελματικό πτυχίο.

Θα ξεπερνούσε τον σκοπό της μελέτης μου να αναφερθώ λεπτομερειακά στα διάφορα Προγράμματα Σπουδών που τα διάφορα Παιδαγωγικά Κολλέγια παρέχουν, γι' αυτό θα περιορισθώ στο να δώσω ένα περιληπτικό κατάλογο των κυριωτέρων εκπαιδευτικών τίτλων που δίνουν τα Κολλέγια του Moray House και του Dundee. Στις παρενθέσεις δηλώνεται η διάρκεια σπουδών για την απόκτηση του σχετικού τίτλου σε χρόνια ή τρίμηνα. Αρχίζω με το Moray House :

— Το Κολλέγιο του Moray House χορηγεί:

1) Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως (3 έτη).
2) Δίπλωμα διδασκάλου Τεχνικών μαθημάτων και διδασκαλίσσης Οικιακής Οικονομίας (2 έως 4 έτη ανάλογα με την ειδικότητα) και πιστοποιητικό σε διπλωματούχους μουσικούς (2 τρίμηνα).

3) Δίπλωμα Αρχηγού Κέντρων Νεότητας, Κοινωνικής Λειτουργού, ή και υπαλλήλου Ίδρυμάτων ασχολουμένων με την προστασία της Παιδικής Ηλικίας (Child Care) (2 ή 3 έτη ανάλογα με την ειδικότητα).

4) Δίπλωμα Θρησκευτικών Σπουδών (μεταπτυχιακό) σε πτυχιούχους της Θεολογίας (1 έτος).

5) Πιστοποιητικό Παιδαγωγικών σπουδών σε πτυχιούχους Πανεπιστημίων, που πρόκειται να διδάξουν σε σχολεία της Β) βαθμίου Έκπαιδευσεως. (2 έως 3 τρίμηνα), καθώς επίσης και σε αποφοίτους Τεχνικών Κολλεγίων κ.λ. Ανωτέρων Σχολών. (2 έως 3 τρίμηνα).

6) Πιστοποιητικό Παιδαγωγικών Σπουδών σε αποφοίτους Πανεπιστημίων ή άλλων Ανωτέρων Εκπαιδευτικών Ίδρυμάτων, που επιθυμούν να εργασθούν στα σχολεία της Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως (1 έτος) και για τους κατόχους του Πιστοποιητικού της κατηγορίας 5 (1 τρίμηνο). Ο αριθμός των προσερχομένων για το πιστοποιητικό αυτό είναι σημαντικός γιατί στη Μεγάλη Βρεταννία είναι συνηθισμένο το φαινόμενο κάτοχοι του πρώτου πανεπιστημιακού Πτυχίου (Ordinary Degree) να προτιμούν την εργασία στα Σχολεία Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως. Κατά το Σχολικό έτος 1956 — 57, όπως μου είχαν πη τότε οι συνάδελφοι του Έδιμβούργου, 17% περίπου των διδασκόντων στα Σχολεία της Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως ήσαν κάτοχοι Πανεπιστημιακού Πτυχίου (στα Σχολεία της Σκωτίας). Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το Πτυχίο αυτό δίδεται ύστερα από τριετείς σπουδές, δσες είναι σήμερα και οι σπουδές στα Κολλέγια για τις διδασκάλισσες της Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως.

Υπάρχουν 8 διαφορετικά Προγράμματα Σπουδών στην κατηγορία αυτή που ρούν στη χορήγηση ίσου αριθμού Πιστοποιητικών.

7) Τίτλους εξειδικεύσεως:

α) σε διδασκάλισσες Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως που επιθυμούν να εργασθούν ως διευθύντριες στο Προπαρασκευαστικό Τμήμα του Δημοτικού Σχολείου (Infant Schools, για τα παιδιά ηλικίας 5 έως 7 ετών), ή θέλουν να γίνουν Νηπιαγωγοί. (1 έτος).

β) σε διδασκάλισσες που έχουν τον τίτλο εξειδικεύσεως της διευθυτριας Προπαρασκευαστικού Τμήματος και θέλουν να γίνουν Νηπιαγωγοί (1 τρίμηνο).

γ) σε εκπαιδευτικούς ειδικευμένους στη διδασκαλία τυφλών ή και κωφαλάλων (μέ δρασι) παιδιών (1 έτος ή 3 μήνες αντιστοίχως).

δ) σε εκπαιδευτικούς που έχουν ήδη Πιστοποιητικό Παιδαγωγικών σπουδών για να διδάσκουν σε σχολεία Α) βαθμίου ή Β) βαθμίου Έκπαιδύσεως, υπό τον όρο ότι είναι ήλικίας κάτω των 40 ετών. Οι παρακολουθούντες το Πρόγραμμα αυτό είναι εκπαιδευτικοί εν ενεργεία και παίρνουν εκπαιδευτική άδεια με πλήρεις αποδοχές. Επί τέσσερις μήνες (Οκτώβριο — Ιανουάριο) παρακολουθούν θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα στο Κολλέγιο και κατόπιν εργάζονται επί 6 μήνες υπό συνεχή παρακολούθησι συνήθως στο Σχολείο όπου ανήκουν οργανικά.

8) Πιστοποιητικά παρακολούθησεως διαφόρων σεμιναρίων, που πραγματοποιούνται συνήθως στο διάστημα των θερινών διακοπών και διαρκούν από 1 έως 3 εβδομάδες.

9) Παιδαγωγικούς τίτλους σε υπερποντίους σπουδαστές, που προέρχονται από τις χώρες της Κοινοπολιτείας και προορίζονται να διδάξουν στην πατρίδα τους σε σχολεία Α) βαθμίου ή Β) βαθμίου Έκπαιδύσεως ή ακόμη σε Παιδαγωγικές Ακαδημίες. Τα Προγράμματα των σπουδαστών της κατηγορίας αυτής γίνονται από το Moray House εν συνεννόησει με το Βρεταννικό Συμβούλιο, του οποίου και είναι υπότροφοι οι περισσότεροι από τους σπουδαστές.

Το Παιδαγωγικό Κολλέγιο του Dundee βασικά χορηγεί τα ίδια Διπλώματα και πιστοποιητικά, με πολύ λίγες παραλλαγές, εκτός από τα Διπλώματα της κατηγορίας 3 του Κολλεγίου του Moray House. Παρέχει όμως αντί αυτών Διπλώματα διδασκάλων Μουσικής, ύστερα από έντατικές σπουδές 3 ετών. Σε άλλα Παιδαγωγικά Κολλέγια πάλι υπάρχουν και άλλοι κύκλοι σπουδών, που οδηγούν στη λήψι του αγαλόγου εκπαιδευτικού τίτλου. Ένδεικτικά αναφέρω εδώ το Δίπλωμα διδασκάλου Γυμναστικής για άρρενες (3 έτη) και το Πιστοποιητικό διδασκάλου Σχολείων Έπιμορφώσεως (Further Education) που δίνει το Παιδαγωγικό Κολλέγιο του Jordanhill (Γλασκώθη), κ.ά.

Οι παραπάνω εκπαιδευτικοί τίτλοι χορηγούνται μονάχα ύστερα από ικανοποιητική επίδοσι στα μαθήματα των αντιστοιχών κύκλων σπουδών. Οι Βρεταννοί έχουν μία πολύ παλιά παράδοσι να μη κατεβάξουν το επίπεδο σπουδών (Standards), πράγμα που υποχρεώνει τους σπουδαστές να μελετούν συστηματικά και σε δλη την διάρκεια των σπουδών τους. Έπειτα και τή σύστημα των επαίνων και των διακρίσεων αποτελεί ένα άλλο κίνητρο για μελέτη, γιατί τα στοιχεία αυτά υπολογίζονται πολύ στην εξασφάλισι εργασίας, ή την προτίμησι σε ώρισιμένη, ξεχωριστή θέση.

Τα αναλυτικά προγράμματα των Παιδαγωγικών Κολλεγίων

Οι ποικίλοι εκπαιδευτικοί τίτλοι, που χορηγούνται από τα Παιδαγωγικά Κολλέγια έξυπακούου την ύπαρξι ιδιαιτέρων κύκλων μαθημάτων, ιδιαιτέρων Αναλυτικών Προγραμμάτων. Είναι φανερό ότι για την αποδοτική εκτέλεσι των διαφόρων Προγραμμάτων Σπουδών χρειάζεται ειδικευμένο και επαρκές προσωπικό και κατάλληλες και συγχρονισμένες κτηριακές εγκαταστάσεις.

Μία σύντομη επισκόπησι των διαφόρων Αναλυτικών Προγραμμάτων μας αποκαλύπτει αρκετά ενδιαφέροντα πράγματα. Κατ' αρχήν πρέπει να σημειώσωμε ότι υπάρχουν μερικές διαφορές στα Προγράμματα των διαφόρων Κολλεγίων, που αναφέρονται στο χρόνο της διδασκαλίας του α ή β μαθήματος, αλλά βαθμιαία οι τέτοιες διαφορές ολιγοστεύουν. Διαφορές παρατηρούνται ακόμη και στο είδος των διδασκόμενων μαθημάτων και κάποτε και στο σύνολο ώρών διδασκαλίας καθ' εβδομάδα, που όμως δεν είναι στο σύνολό τους πολύ μεγάλες. Γενικά ή Διεύθυνσι και το Συμβούλιο Σπουδών κάθε Κολλεγίου έχουν την δυνατότητα πραγματοποιήσεως αλλαγών μέσα σε κάθε κύκλο σπουδών, που τις δικαιολογούν καταλλήλως και τις εφαρ-

μόζουν μετά την τυπική έγκριση των Υπηρεσιών του Υπουργείου Σκωτίας για την Έκπαιδευση.

Στά Αναλυτικά Προγράμματα που οδηγούν στην χορήγηση Διπλωμάτων εκπαιδευτικών λειτουργιών Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως και καθηγητών ειδικοτήτων δεσπόζουν μερικές αρχές, που αξίζει τον κόπο να τις εκθέσουμε εδώ. 1) Θεμελιώδης αρχή είναι ότι το Έβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα δεν πρέπει να επιβαρύνεται με πολλές ώρες θεωρητικής διδασκαλίας. Οι σπουδαστές πρέπει να έχουν τον καιρό για συστηματική και πολύωρη μελέτη τόσο των βασικών βιβλίων που τους δίδονται όσο και της λοιπής βιβλιογραφίας που τους συνιστάται, για να εύρουν σε βάθος και πλάτος τις γνώσεις των. Οι διδάσκοντες ζητούν από τους σπουδαστές να παρουσιάσουν αρκετές γραπτές εργασίες (Essays) μερικές από τις οποίες ορίζουν οι ίδιοι οι καθηγητές, ενώ άλλες είναι της ελεύθερας έκλογής των σπουδαστών. Τις εργασίες αυτές εξετάζουν οι καθηγητές και κατόπιν ανακοινώνονται στην τάξη ή την ομάδα, όπου γίνεται συζήτηση και κριτική. Είναι τούτο δυνατό γιατί το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα είναι έτσι ρυθμισμένο, ώστε να αφιέρωνται χρόνος για κατ' ιδίαν μελέτη τόσο μέσα στο αναγνωστήριο του Κολλεγίου, όσο και στο σπίτι ή τις άλλες βιβλιοθήκες. Το σύστημα του δανεισμού βιβλίων είναι εύρυτα διαδεδομένο στη Μεγάλη Βρετανία και ούσιαστικό, γιατί οι Βιβλιοθήκες διαθέτουν έπαρκη αριθμόν αντιτύπων από βιβλία κοινής χρήσεως. Τα μαθήματα γίνονται στις πέντε πρώτες ημέρες της εβδομάδος από τις 9 το πρωί ως στις 12 και 40, διακόπτονται για το γεύμα επί μίαν ώρα και συνεχίζονται από τις 1 και 40' έως στις 3 και 55'. Οι 3 διδακτικές ώρες ενός απογεύματος διατίθενται σε άθλοπαιδιές κ.ά. δραστηριότητες χάριν αναψυχής. Ενδιάμεσα στο πρόγραμμα υπάρχουν και κενά, στη διάρκεια των οποίων οι σπουδαστές πηγαίνουν στο αναγνωστήριο για μελέτη. Τα κενά αυτά ρυθμίζονται έτσι, ώστε να πηγαίνουν κάθε φορά ώριμοι σπουδαστές, για να μπορούν και εξυπηρετούνται και να βρίσκουν και καθίσματα. Το Σαββατοκύριακο μένει ελεύθερο για ανάπαυση, αλλά συνήθως οι σπουδαστές μελετούν και στο διάστημα αυτό, γιατί οι σπουδές στη Μεγάλη Βρετανία είναι πάντοτε βαρείες. Όλο και κάτι το σοβαρό μένει να γίνη τα Σαββατοκύριακα. Συνολικά το Ωρολόγιο Πρόγραμμα για το Δίπλωμα Διδασκαλίας Α) βαθμίου Έκπαιδευσεως έχει 21-25 ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας περιλαμβανομένων και των ωρών παρακολούθησεως στα σχολεία και μερικές ακόμη ώρες για μελέτη και επισκέψεις, όπως θα δούμε παρακάτω. Πάντως χαρακτηριστικό είναι ότι οι ώρες θεωρητικής διδασκαλίας κυμαίνονται γύρω στις 20 την εβδομάδα.

Το σύστημα τούτο εργασίας εξυπηρετεί, όπως είναι φανερό, και τους διδάσκοντες, που εκτός από την διδασκαλία έχουν ανάγκη χρόνου για μελέτη, για την διόρθωση των εργασιών των σπουδαστών και για την ανάληψη κάποιας ερευνητικής εργασίας, στην οποία αποδίδεται πάντοτε μεγάλη σημασία, για την διεξαγωγή της φροντιστηριακής εργασίας και για την ακρόαση των σπουδαστών που θέλουν να συζητήσουν τις ιδιαίτερες απορίες των ή να πάρουν οδηγίες και συμβουλές για τις εργασίες που πρόκειται να εκτελέσουν.

2) Μία άλλη αρχή των Αναλυτικών Προγραμμάτων είναι, ότι πρέπει, ενώ τα διδασκόμενα μαθήματα είναι σταθερά σε κάθε κύκλο σπουδών, ο διδάσκων να έχει κάποια ελευθερία στον καθορισμό της διδακτέας ύλης κάθε μαθήματος. Έξυπακούεται φυσικά, ότι ώριμα βασικά θέματα κάθε μαθήματος διδάσκονται όπωσδήποτε, αλλά από και πέρα ο διδάσκων είναι ελεύθερος να επιμείνη περισσότερο σε αυτό ή εκείνο το θέμα, με γνώμονα πάντοτε την προσπάθεια για την πληρέστερη κατάρτιση των σπουδαστών του. Η αρχή αυτή τηρείται τόσο στα μαθήματα γενικής μορφώσεως, όσο και — κυρίως — στα Παιδαγωγικά μαθήματα, γιατί πιστεύεται ότι η Παιδαγωγική επιστήμη διαρκώς παρουσιάζει και νέα πορίσματα, που ήδη